

Hoe is de Basislijst samengesteld?

Voor de samenstelling van de Basislijst Schooltaalwoorden vmbo zijn we op zoek gegaan naar de woorden die van belang zijn om de teksten in de vakken goed te begrijpen, maar geen echte vaktermen zijn. Die woorden komen immers bij de behandeling van het vak aan de orde. Schooltaalwoorden zijn echter van cruciaal belang voor het begrijpen van vakteksten.

De lijst is samengesteld uit eerder en elders ontwikkelde lijsten en uit eigen (ITTA-) lexicaal onderzoek. We hebben ook intensief gekeken naar de belangrijkste momenteel in gebruik zijnde schoolboeken. Deze schooltaalwoordenschat is opgedeeld naar de volgende vakken: biologie, wiskunde, natuurkunde, Nederlands, economie en mens & maatschappij.

De basislijst schooltaalwoorden vmbo bestaat uit totaal 1600 woorden:

- 350 algemene schooltaalwoorden
- 250 algemene vaktaalwoorden biologie
- 250 algemene vaktaalwoorden mens & maatschappij
- 250 algemene vaktaalwoorden wiskunde
- 250 algemene vaktaalwoorden natuurkunde
- 250 algemene vaktaalwoorden economie

De gekozen woorden komen in schoolboeken en andere teksten van de eerder genoemde vakken heel vaak voor. Maar ze zijn geen echte vakbegrippen en het zijn ook geen alledaagse, algemene Nederlandse woorden. Ze zitten er dus tussenin, bijvoorbeeld: bij natuurkunde zijn de termen *soortelijk gewicht* en *soortelijke massa* vakbegrippen, *afkoelen* en *leveren* zijn in de natuurkunde-context schooltaalwoorden, *aanwezig* en *veranderen* zijn algemeen Nederlandse woorden

Bij de samenstelling van de Basislijst is in de eerste plaats is gekeken naar *woordfrequentie* en *spreiding* in de vakboeken. In een hoofdstuk dat bijvoorbeeld gaat over alternatieve vormen van energiewinning, kan het woord windmolen op een halve pagina wel 10 keer voorkomen. In de rest van het boek, komt het woord echter niet meer voor. Het woord windmolen krijgt dan het frequentiecijfer 10 en het spreidingscijfer 1. Het wordt niet in de lijst opgenomen, omdat het woord door de lage spreiding wordt gekarakteriseerd als een vakterm.

Algemene vaktaalwoorden en schooltaalwoorden

Woorden met een hoge frequentie én een hoge spreiding zijn wel van belang voor de lijst. We noemen het algemene vaktaalwoorden en algemene schooltaalwoorden. Woorden met een hoge frequentie én een hoog spreidingscijfer zijn bijvoorbeeld: inkomen (economie), botsen (natuurkunde), verkleinen (wiskunde), landschap (mens & maatschappij) en vrucht (biologie).

Er zijn verschillende bronnen die van bovengenoemde berekeningstechnieken gebruik maken en op die manier verzamelingen vakgebonden algemene woorden geven. Uit deze bronnen hebben we geput voor de eerste selectie. Van deze eerste selectie hebben we algemene woorden met een hoge frequentie genegeerd. Deze moeten zeker als bekend verondersteld worden, bijvoorbeeld: het land, varen, rekenen enzovoort.

Lesmethoden

Na de eerste stappen waren er voor elk vak circa 180 woorden beschikbaar. Vervolgens is gekeken naar de gebruikte lesmethoden voor de verschillende vakken in het vmbo. Op basis van deze methoden zijn relevante woorden toegevoegd aan de lijsten. Het resultaat hiervan is aan vakdocenten ter beoordeling voorgelegd.

Bronnen

Alons, L, *Taal op School, Woordenschatlessen biologie*. Wolters Noordhoff, 1995.

Alons, L, *Algemene school- en instructietaalwoordenlijst*. Interne publicatie ITTA, 1997.

Ancona, J. *Woordenschat natuurkunde en economie*. Interne publicatie ITTA, 1995.

Appel, R. e.a. *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs*. Meulenhoff Educatief, 1995

Bots, R. *Het Posterproject*, Het projectbureau, Stichting Partners en Innovatie, 1997.

Halewijn, E, *Taal Op School, Woordenschatlessen wiskunde*. Wolters Noordhoff, 1995.

Land, J, *Zwakke lezers, sterke teksten, effecten van tekst- en lezerskenmerken op het tekstbegrip en de tekstwaardering van vmbo-leerlingen*. Stichting Lezen reeks 13, Eburon, 2009.

Verhallen, M & S. Verhallen, *Woorden leren, Woorden onderwijzen*. CPS, Hoevelaken, 1994.

Lesmaterialen

Boxtel, C. van, & W. Schrover, *Memo, geschiedenis voor de onderbouw 2 vmbo-kgt*. Malmberg, 2005.

Brugel, van, I, e.a. *Moderne wiskunde, vmbo-kgt 1A/1B*, Wolters Noordhoff, 2008.

Brink, T. e.a., *Plein M, vmbo kgt 1 en kgt 2*. Wolters Noordhoff, 2007.

Coffeng, L & T. Peenstra, *Mundo, leerjaar 1 vmbo-kgt*, ThiemeMeulenhoff, 2007 (1^e druk).

Huitema, J. e.a., *Economisch bekeken: vmbo-bk onderbouw*, Malmberg, 2004.

Kruis, J. & M. Kruis, *Pincode, vmbo kgt onderbouw 4^e editie*, Wolters Noordhoff, 2006.

Reichard, L.A., e.a. *Getal en Ruimte, vmbo-kgt 2, deel 1/2*, EPN, 2008.

Smits, G. e.a., *Biologie voor jou, leerwerkboek 1a/1b vmbo-bk*, Malmberg, 2008.

Smits, G. e.a., *Biologie voor jou, leerwerkboek 2a/2b vmbo-bk*, Malmberg, 2009.